हरियाणा विद्यालय शिक्षा बोर्ड

पाठ्यक्रमस्य अध्यायानुसारम् अङ्कानांविभाजनम् (2026-27)

कक्षा :— पूर्व मध्यमा भाग—1   विषय : संस्कृत साहित्य   कोड: 901 SKS

सामान्य निर्देशाः–

1. सम्पूर्ण पाठ्यक्रमस्य आधारे एका वार्षिकी परीक्षा भविष्यति।
2. वार्षिकी परीक्षा अ 80ङ्कानां भविष्यति एवं च आन्तरिकं मूल्याङ्कनंअ 20 ङ्कानां भविष्यति।
3. आन्तरिकमूल्याङ्कनस्य कृते निम्नानुसारम् आवधिकं मूल्याङ्कनंभविष्यति-

(i) 6अङ्कानां कृते - 3 सैट (SAT) परीक्षाणाम् आयोजनं भविष्यति। तासु परीक्षासु अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने 06अङ्कानां भाराङ्को भविष्यति।

(ii) 2अङ्कयोः कृते- एका अर्धवार्षिकी परीक्षा भविष्यति। यस्या अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने 2 अङ्कयो भाराङ्कोभविष्यति।

(iii) 2अङ्कयोः कृते - शिक्षकाः कक्षा -कक्षयोः सहभागितायाः (CRP) कृते मूल्या ङ्कनं करिष्यन्ति एवं च अधिकतमौ द्वौ अङ्को अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने दास्यन्ति।

(iv) 5अङ्कानां कृते- छात्राः परियोजनाकार्यं करिष्यन्ति। यस्य अन्तिमान्तरिकमूल्याङ्कने 05अङ्कानां भाराङ्कोभविष्यति।

(v) 5अङ्कानां कृते- छात्राणाम् उपस्थितेः अनुसारेण अधिकतमाः 05 अङ्का प्रदीयन्ते-

75% तः 80% पर्यन्तम्= 01 अङ्कः
80% तः उपरि 85% पर्यन्तम् = 02 अङ्कौ
85% तः उपरि 90% पर्यन्तम् = 03 अङ्काः
90% तः उपरि 95% पर्यन्तम् = 04 अङ्काः
95% तः उपरि = 05 अङ्काः

पाठ्यक्रमस्य संरचना (2026-27)

कक्षा :– पूर्व मध्यमा भाग–1 विषय : संस्कृत साहित्य कोडः 901 SKS

क्रम–संख्या	आकलनबिन्दवः	अङ्का
1.	खण्डः 'क' पंचतंत्रम्(अपरीक्षितकारकम्) • गद्याशयोः पद्यांशयोर्वा एकतरस्य हिन्दीव्याख्या • कथासारः / शब्दार्थः	(20) 10 10
2.	खण्डः 'ख' नीतिशतकम्(भर्तृहरिकृतम्) • श्लोकव्याख्या	14
3.	खण्डः 'ग' यजुर्वेदस्य चत्वारिंशोऽध्यायः(महर्षिदयायनन्दकृतव्याख्या) • मन्त्रव्याख्या • कण्ठस्थीकृतमन्त्रद्वयलेखनम्	(20) 12 08
4.	खण्डः 'घ' सत्यार्थप्रकाशः (द्वितीयसमुल्लासः) – महर्षिदयानन्दः	10
5.	खण्डः 'ङ' बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः बहुविकल्पीयप्रश्नाः एकैकस्याङ्कस्य सम्पूर्णपाठ्यकमात् निश्चिताः सन्ति।	16
	योगः	80
	आन्तरिक–मूल्याङ्कनम्	20
	सम्पूर्णाङ्काः	100

खण्डः 'क'–पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)
श्लोकानां सस्वरगायनम्, अर्थज्ञानम्, भावार्थबोधनम्, प्रसङ्गज्ञानम्, अन्वयपरिज्ञानं च। गद्यवाचनस्याभ्यासः, गद्यांशस्य सरलार्थज्ञानम् (उभयोः गद्यांशपद्यांशयोः)। कर्तृपदानां कियापदानां विशेषण–विशेष्ययोःच परिज्ञानम्। कथाधारितप्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन वाक्येन च अभ्यासः, साररूपेण कथाज्ञानम्।
खण्डः 'ख'–नीतिशतकम्
श्लोकानां सस्वरगायनम्, अर्थज्ञानम्, भावार्थबोधनम्, प्रसङ्गज्ञानम्, अन्वयपरिज्ञानम् श्लोकाधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन पूर्णवाक्येन च अभ्यासः। श्लोकान्तगतानां पर्यायपदानां विलोमपदानां विशेष्यविशेषणपदानां कर्तृपदानां क्रियापदाना च ज्ञानम्।
खण्डः 'ग'–यजुर्वेदस्य चत्वारिंशोऽध्यायः
मन्त्राणां शुद्धोच्चारणम्, मन्त्रार्थानां ज्ञानम्, मन्त्राणां भावार्थबोधनम्। अन्वयस्य ज्ञानम्। मन्त्राधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् एकपदेन पूर्णवाक्येन च अभ्यासः। मन्त्रान्तगतानां पर्यायपदानां विलोमपदानां विशेष्य–विशेषणपदानां अवबोधः।
खण्डः 'घ'– सत्यार्थप्रकाशः (द्वितीयसमुल्लासः)
समुल्लासपरिचयः, गद्यवाचनस्य अभ्यासः, गद्यांशाधारितानां प्रश्नोत्तराणाम् अभ्यासः, प्रश्ननिर्माणस्य अभ्यासः।

मासिक पाठ्यक्रमस्य शिक्षण-योजना (2026-27)

कक्षा :— पूर्व मध्यमा भाग—1 विषय : संस्कृत साहित्य कोड: 901 SKS

मास	पाठ्यपुस्तकस्य नाम	पाठ्यबिन्दव:	शिक्षणस्य कालांशा:	पुनरावृत्ते: कालांशा:
अप्रैल	सत्यार्थप्रकाश: (द्वितीय: समुल्लास:) यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्याय:) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	बालशिक्षाविषय: 1—2 मन्त्रौ 1—10 श्लोका: प्रथमा कथा	4 4 7 2	- 2 2 1
मई	सत्यार्थप्रकाश: (द्वितीय: समुल्लास:) यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्याय:) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	भूतप्रेतादिनिषेध: 3—4 मन्त्रौ 11—20 श्लोका: द्वितीया कथा	4 3 7 2	1 1 3 1
जून	ग्रीष्मावकाशेषु संस्कृतसम्बद्धगतिविधय:			
जुलाई	सत्यार्थप्रकाश: (द्वितीय: समुल्लास:) यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्याय:) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	जन्मपत्रसूर्यादिग्रहसमीक्षा—विषय: 5—6 मन्त्रौ 21—30 श्लोका: तृतीया कथा	4 4 8 2	2 2 3 1
अगस्त	यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्याय:) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	7—8 मन्त्रौ 31—41 श्लोका: 4—5 कथे	5 8 5	2 3 2
सितंबर	यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्याय:) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	9—10 मन्त्रौ 42—52 श्लोका: 6—7 कथे	5 8 5	2 3 2
अक्तूबर	यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्याय:) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	11—12 मन्त्रौ 53—63 श्लोका: 8—9 कथे	4 8 4	2 3 2

नवंबर	यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्यायः) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	13–14 मन्त्रौ 64–74 श्लोकाः 10–11 कथे	4 8 4	2 3 2
दिसंबर	यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्यायः) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	15–16 मन्त्रौ 75–85 श्लोकाः 12–13 कथे	4 8 4	1 2 1
जनवरी	यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्यायः) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	सप्तदशः मन्त्रः 86–100 श्लोकाः चतुर्दशी कथा	4 8 4	1 2 1
फ़रवरी	यजुर्वेदभाष्यम् (चत्वारिंशोऽध्यायः) नीतिशतकम् पंचतंत्रम् (अपरीक्षितकारकम्)	आवृत्तिः आवृत्तिः आवृत्तिः	7 10 7	- - -
मार्च	वार्षिकी परीक्षा			

विशेषकथनम्–

विषयशिक्षकेभ्यः मन्तव्यो दीयते यत् ते छात्राणां शब्दावल्याः अवधारणाश्च स्पष्टतां वर्धनाय अध्यायेषु प्रयुक्तायाः शब्दावल्याः परिभाषात्मकशब्दानां टिप्पणीपुस्तिका सज्जीकरणाय च निर्देशं कुर्युः।

निर्धारितपुस्तकानि–

1. पंचतंत्रम्(अपरीक्षितकारकम्)
2. नीतिशतकम् (भर्तृहरिकृतम्)
3. यजुर्वेदभाष्यम् (महर्षिदयायनन्दकृतव्याख्या)
4. सत्यार्थप्रकाशः (महर्षिदयानन्दः)

प्रश्नपत्रस्य प्रारूपम् (2026–27)

कक्षा :– पूर्व मध्यमा भाग–1 विषय : संस्कृत साहित्य कोडः 901 SKS

प्रश्नानां प्रकारः	अङ्काः	संख्या	विवरणम्	पूर्णाङ्काः
वस्तुनिष्ठप्रश्नाः	1	16	16 बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः	16
अतिलघूत्तरात्मकप्रश्नाः	2	10	श्लोककण्ठस्थीकरणम्, मंत्रकण्ठस्थीकरणम्, गद्यपद्यव्याख्या	20
लघूत्तरात्मकप्रश्नाः	4	5	प्रश्नाः, मन्त्रव्याख्या	20
दीर्घ–उत्तरात्मकप्रश्नाः	6	4	श्लोकव्याख्या, कथासारः, गद्यपद्यव्याख्या	24
योगः		35		80